

og kun den, han vil følge, og han værger sig imod at ville medtage paa den ene Side Historiens Filosofi, paa den anden Granskningen og dens Methode. En saadan Tredeling ligger mig personlig ikke fjern, saaledes som man kan udlæse af mine sidste theoretiske Skrifter, men den er dog saare vanskelig at gennemføre i Praksis, og naar Forf. hyppig, endog paa en lidt trættende Maade, føler sig foranlediget til at indskærpe sin Afgrænsning af Stoffet, har han dog heldigvis lagt megen Vægt paa at vise, hvor en Ændring i Grundsynspunkterne har paavirket Historieskrivningen og hvor en forbedret Granskningsteknik har haft Indflydelse paa Historieværkernes Indhold og Form. Hele Værket vidner om bred Kundskab og alsidig Forstaaelse; Fueters Karakteristik af de enkelte Historieskrivere er kort, men skarp og ofte meget træffende, og den saa yderst vanskelige Gruppering har han udført med kraftig Haand og i det hele vist paa en særdeles tilfredsstillende Maade. Sine Domme fælder han ud fra et virkelig højt Stade og med en Uhildethed, som maaske hænger sammen med, at han, hvad man vel maa antage, er Schweizer, ikke Rigstysker. Alt i alt et meget læseværdigt Værk, der vil gøre god Nytte.

Kr. Erslev.

Medens England, Tyskland, Nederlandene og Danmark har deres fortrinlige biografiske Leksikonner, har et saadant hidtil været savnet for Frankrig, og Mangelen deraf har været stærkt følt af alle, der gav sig af med fransk Historie; Michaud's Biographie universelle er længst forældet, og de biografiske Artikler i La Grande Encyclopédie behandler væsentligst kun de berømte Personer. Flere franske Lærde har nu samlet sig om at give det manglende Værk; Ledelsen kommer i Hænderne paa L. Didier, A. Isnard og E. Ledos. Værket vil nærmest tage den engelske Dictionary of national Biography til Forbillede og mere sigte paa at give positive Oplysninger end paa Vurdering.

De vidtløftigste Skildringer af Nordens Historie ved Aar 1000 findes hos Sakse og Snorre, og i tidligere Tid byggede

man med Tillid paa disse Forfattere, skønt de levede et Par Hundredaar senere; man tænkte sig, at de havde øst af en rig og paalidelig mundtlig Overlevering, ja for Kongesagaerne opstillede man endog den Theori, at hver Konge havde faaet sin Regering fortalt i sin egen Levetid eller dog lige efter, og at denne „mundtlige Saga“ var blevet saa fast udformet, at den siden havde kunnet genfortæles uforandret. Hele denne Opfattelse var saa fuldkommen i Strid med, hvad man ellers erfaringsmæssigt ser paa andre Kildeomraader, at den maatte falde til Jorden, saa snart moderne Kildekritik naaede til os, og Gennembrudsmændene blev Gustav Storm og A. D. Jørgensen. De indsaa, at disse sene Forfattere ikke var simple Genfortællere, men at de havde underkastet Traditionen en indgribende Bearbejdelse og udmalet og kombineret efter bedste Evne, og heraf fremgik da, at det for os maatte være nødvendigt at søge tilbage bag disse Historikere og især bygge paa de ældre Kilder, der i Paalidelighed staar lige saa meget højere som de staar lavere i historisk Kunst. Den Vej, Storm og Jørgensen slog ind paa, er siden delvis fulgt af andre; nok saa meget har dog en Modstrøm gjort sig gældende, som vi ser i Joh. Steenstrups højst konservative Kritik eller Finnur Jónssons Forsvar for Sagaernes Paalidelighed. I Modsætning hertil har nu Lauritz Weibull i sine *Kritiske undersökningar i Nordens historia omkring år 1000* (1911) atter anvendt Nutidens almindelige kritiske Grundsætninger paa denne Tidsalder, og jeg hilser dette Forsøg med stor Glæde; det er gennemført med saa meget Talent, at man maaske tør haabe, at denne Vej ikke mere bliver forladt. Ved en Række Hovedbegivenheder følger Weibull, hvorledes de først blev skildrede og hvorledes Fremstillingen ændredes ved, at Fortællingerne gik fra Forfatter til Forfatter, og atter og atter viser det samme sig, en dybt indgribende Omdannelse, der kun for en ringe Del skyldes ny Kundskab, aldeles overvejende derimod de senere Genfortælleres Fantasi og Kombinationsevne. Meget slaaende er det f. Eks. at se, hvorledes det er gaaet med Jomsvingernes Bedrifter: i d. 13. Aarh. vidste man at fortælle, at de var med i Slaget paa Fyrisvoldene, at det var til dem,

Harald Blaatand flygtede, at de fangede Sven Tveskæg, og at de endelig knustes i Slaget ved Hjørungavaag. Alle fire Tildragelser omtales ogsaa hos ældre Historikere og i gamle Skjaldevers, men intetsteds nævnes Jomsvikinger! Ganske tilsvarende Forhold viser sig rundt om, og man skulde synes, at ingen mere kan lukke Øjnene for, at de senere Historie-skriveres Fylde skyldes historisk Kunst, ikke en indbildt rig Tradition, der ogsaa modbevises af de talrige Fejltagelser. Naturligvis er det kedeligt, at vi maa opgive vor Tro paa at have Adgang til en rig Kundskab om disse fjerne Tider, men saaledes er det jo gaet paa saa mange Omraader, hvorover Kildekritiken har kastet sit skarpe Lys, og det kan ikke nytte at dække over, at det i den Henseende ikke staar bedre med vor ældre Historie. Hvor vidt man i Enkelthederne vil følge Weibull, det skal jeg lade staa hen; den afgørende Betydning af hans Undersøgelser ligger i den Klarhed, man derved har faaet over hele Traditionens Udvikling.

Kr. E.

Hermann Hallwich, der i 1879 udgav to Bind Aktstykker vedrørende Wallensteins sidste Aar (*Wallensteins Ende*), har nu udgivet *Fünf Bücher Geschichte Wallensteins*, 1—3. Bd., Leipzig 1910. Det er denne Gang W.'s tidligere Historie indtil hans Afsættelse 1630, som er Genstanden for en Fremstilling i de to første af Bindene, medens 3dje Bind indeholder en Aktstykkесamling. Hallwichs Opfattelse af W. som det ubetinget store Menneske, hvem Fjender og Bagtalere har stræbt at mishandle i hans Liv som efter hans Død, er ogsaa her den herskende. Navnlig hævder han W.'s loyale Handlemaade mod Kejseren; han var Forfægter af Kejsertanken, og han var tillige den, der tidligt havde Øjet aabent for den Fare, som truede det tyske Rige fra Gustav Adolf. Værket har saaledes en bestemt apologetisk Tendens, men den Jernflid, hvormed Hallwich i mange Aar har gennemarbejdet Arkiverne, baade offentlige og private, giver det selvfølgelig en ikke ringe Værdi; til danske Kilder har han dog ikke søgt. Adskilligt, ogsaa nogle Breve (ikke egenhændige) fra Kristian IV, til Oplysning om hans Deltagelse i Trediveaarskrigen, er der Grund for danske Forskere til at lægge Mærke til.

J. A. F.